

الشمس
الحرمان
الحرمان

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

سرشناسه:	بارانی، محمدرضا، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور:	تاریخ امپراطوری عثمانی و ترکیه جدید / محمدرضا بارانی.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۳.
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ
شابک:	۹۷۸-۹۴۴-۱۹۵-۹۴۶-۵
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیپا
یادداشت:	کتابنامه.
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۴ (فیپا)
یادداشت:	چاپ سوم: ۱۳۹۷ (فیپا)
یادداشت:	چاپ چهارم: ۱۳۹۸ (فیپا)
یادداشت:	کتابنامه ص [۷۴۱] - ۷۵۲. همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع:	ترکیه -- تاریخ -- امپراطوری عثمانی، ۱۲۸۸-۱۹۱۸ م: ۱۹۱۸-۱۹۶۰ م: ۱۹۶۰ م.
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده بندی کنگره:	DR ۴۴۰/ب۲ت۲ ۱۳۹۳
رده بندی دیویی:	۹۵۶/۱
شماره کتابشناسی ملی:	۳۶۱۴۸۱۷

BA۰۲۸۳

تاریخ امپراطوری عثمانی

محمد رضا بارانی

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

تاریخ امپراطوری عثمانی

مؤلف: محمدرضا بارانی

چاپ چهارم: ۱۳۹۸ ش / ۱۴۴۱ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی عليه السلام

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۰۱۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸؛
تلفن: ۰۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ / ۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ + تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۰۲۵ ۳۷۸۳۳۰۵
◀ ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶

📧 pub_almustafa

🛒 <http://buy-pub.miu.ac.ir>

✉ miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی

● ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت

● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

● ناظر فنی: علی عبادی فرد

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

هرگونه نسخه برداری اعم از کپی برداری و بازتولید و انتشار، اسکن، ذخیره کامپیوتری، ترجمه به زبان‌های دیگر و ساخت

فایل صوتی کتاب، بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع، شرعاً حرام و از طریق مراجع قانونی، قابل پیگیری است.

سخن ناشر

تحولات اجتماعی و مقتضیات نوپدید دانش‌ها و پدید آمدن دانش‌های نو، نیازهایی را به وجود آورده که پاسخ‌گویی به آن، ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت چهره‌های متخصص را ضروری می‌نماید. از این رو کتاب‌های آموزشی نیز باید با توجه به این دگرگونی‌ها تألیف شود.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

از طرفی بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آنها نیز این

انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی را در پی دارد. در این بستر، حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند. «**جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية**» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است. «**مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ**» با قدردانی و سپاس از فاضل ارجمند جناب آقای دکتر محمدرضا بارانی مؤلف کتاب **تاریخ امپراطوری عثمانی** و تمام عزیزانی که در تولید این اثر همیاری و همفکری داشته‌اند، آن را به جویندگان فرهنگ و اندیشه ناب اسلامی تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

مقدمه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

حقیقت‌مداری اصیل‌ترین و زیباترین راز هستی و حقیقت‌طلبی ماندگارترین و برترین گرایش آدمی است.

داستان پر رمز و راز حقیقت‌جویی بشر، سرشار از هنرنمایی مؤمنان، مجاهدان و عالمانی است که با تمسک و پای‌بندی به حقیقت بی‌متتها، در مصاف بین حق و باطل، سربلندی و شرافت ذاتی حق را نمایان ساخته‌اند و در این میان، چه درخشندگی چشم‌نوازی در اسلام عزیز است که علم را به ذات خود، شرافتمند و فخیم دانسته و از باب تا محراب، کائنات را سراسر علم و عالم و معلوم می‌نمایاند و در مکتب آن، جز اولوالعلم و راسخان در مسیر طلب دانش، کسی را توان دست‌یابی به گنجینه‌های حکمت نیست.

علم برخاسته از وجدان پاک و عقل سلیم، در پرتو انوار آسمانی وحی، هم به فرد کمال انسانی، عظمت روحی و رشد معنوی می‌بخشد و فکر، اندیشه و خیال او را به پرواز درمی‌آورد، و هم جامعه را سمت و سوی سعادت‌مندان بخشیده و آن را به جامعه‌ای متمدن و پیشرو متحول می‌کند. بی‌توجهی یا کوتاه‌فکری است اگر

فرد و جامعه‌ای به دنبال عزت، استقلال، هویت، امنیت، سعادت و سربلندی مادی و معنوی باشد، اما آن را در صراطی غیر از حقیقت‌طلبی، علم‌اندوزی و حکمت‌مداری الهی طلب نمایند.

انقلاب سراسر نور اسلامی ایران که داعیه جهانی‌سازی کلمه الله و برپایی تمدن جهانی اسلام را داشته و فروپاشی و افول تمدن‌های پوشالی غرب و شرق را به نظاره نشسته است، با اندیشه فقاهتی در اداره حکومت و نظریه مترقی «ولایت فقیه»، طرازی از مسئولیت‌ها و مأموریت‌های حوزه‌های علمیه و روحانیت را عرضه نمود که امید و نشاط را نه تنها در شیعیان و مسلمانان، بلکه در دل تمامی آزادی‌خواهان و حق‌طلبان سراسر جهان زنده ساخت.

در این راستا، رهبر فرزانه انقلاب (مدظله) با عزمی مصمم و با تمامی توان، همچون پیر و مراد خود خمینی کبیر رحمته‌الله، در صحنه حاضر شده و با تأکید بر اهمیت و فوریت این حرکت فراگیر و بی‌وقفه، همه توانمندی‌ها و اراده‌ها را جهت تحقق جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم و تحول در علوم انسانی و نیز یافتن راه‌های میان‌بر و دانش‌افزا راهبری و رصد می‌کنند.

جامعه المصطفی رحمته‌الله العالمیه، نمادی درخشان از این رسالت جهانی و همت بین‌المللی انقلاب اسلامی است که بار مسئولیت تربیت مجتهدان، عالمان، محققان، متخصصان، مدرسان، مبلغان، مترجمان، مربیان و مدیران پارسا، متعهد و زمان‌شناس را بر دوش داشته و با تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی و قرآنی و گسترش مبانی و معارف اسلامی، به نشر و ترویج اسلام ناب محمدی رحمته‌الله و معارف بلند و تابناک مکتب اهل بیت علیهم‌السلام جامه تحقق می‌پوشاند.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی رحمته‌الله نیز که مهم‌ترین و گسترده‌ترین مجموعه

پژوهشی المصطفی ﷺ است، بومی‌سازی و بازتولید اندیشه دینی معاصر، متناسب با نیازها و اقتضائات عرصه بین‌الملل، تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی، گشودن افق‌های جدید فکری و معرفتی در دنیای معاصر، پاسخ‌گویی به مسائل و شبهات فکری و معرفتی مخاطبان و تأمین و تدوین متون و منابع درسی و کمک‌درسی، به‌ویژه با رویکرد اسلامی‌سازی علوم و پشتیبانی علمی از فعالیت‌های سازمانی المصطفی ﷺ را از جمله مأموریت‌ها و تکالیف خود می‌داند.

اثر علمی پیش رو نیز به همت مؤلف محترم جناب آقای دکتر محمدرضا بارانی و برای دوره کارشناسی رشته تاریخ اسلام، در چارچوب اهداف و برنامه‌های پژوهشگاه و مبتنی بر نیازسنجی‌های صورت گرفته، تهیه و تدوین شده است. در پایان لازم است ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از کلیه دست‌اندرکاران محترم آماده‌سازی و انتشار این اثر ارزشمند، به‌ویژه همکاران محترم مرکز بین‌المللی نشر و ترجمه المصطفی ﷺ و همه عزیزانی که به نحوی در تدوین و انتشار آن نقش داشته‌اند، قدردانی و تشکر نمایم و از خداوند متعال برای ایشان و همه خادمان عرصه تبلیغ و نشر مفاهیم و معارف دینی، آرزوی بهروزی، موفقیت و سعادت نمایم.

فہرست

۳۱	۱. کلیات و جغرافیای قلمرو امپراطوری عثمانی.....
۳۱	مقدمہ
۳۳	۱. ضرورت درس
۳۷	۲. شناسہ کوتاه منابع
۴۹	۳. نسب آل عثمان
۵۱	۴. جغرافیای قلمرو عثمانی
۵۴	۵. پیشینہ تمدنی آناتولی
۵۴	الف) تمدن لووی
۵۴	ب) ہیتی‌ها (حتیان)
۵۵	ج) فریگیاییان
۵۵	د) تمدن اورارتوہا
۵۶	ه) تمدن لیدی
۵۷	۶. نام‌ها در قلمرو عثمانی
۶۵	۲. پیشینہ تاریخی ترکان عثمانی
۶۵	۱. پیشینہ تاریخی ترکان آناتولی
۷۲	۲. پیشینہ فرهنگی آناتولی
۷۷	۳. پیشینہ دینی ترکان عثمانی

۴. قبایل آناتولی ۷۸
- الف) امیرنشین آیدین: ۸۰
- ب) امیرنشین عثمانی ۸۱
- ج) امیرنشین حمید ۸۳
- د) امیرنشین قرامان ۸۴
- ه) خاندان اشرف ۸۶
- و) خاندان منتشا ۸۶
- ز) گرمانیان ۸۷
- ح) خاندان صاحب آتا (عطا) ۸۸
- ط) امیرنشین دنیزلی ۸۹
- ی) صاروخانیان ۸۹
- ک) قراسی ۹۰
- ل) اسفندیاریان ۹۱
۳. زمینه‌ها و عوامل تشکیل دولت عثمانی ۹۹
- مقدمه ۹۹
۱. عوامل شکل‌گیری دولت عثمانی ۱۰۰
- الف) زمینه‌ها و عوامل درونی ۱۰۰
- ب) زمینه‌ها و عوامل بیرونی ۱۰۸
۲. پیامدهای تأسیس دولت عثمانی ۱۱۴
- الف) گشوده شدن جبهه جدید در برابر مسیحیت ۱۱۵
- ب) اتحاد قبایل آناتولی ۱۱۶
- ج) ورود گسترده اسلام به اروپا ۱۱۶
- د) استقرار قبایل ترک مسلمان در اروپا ۱۱۷
- ه) سقوط قسطنطنیه و امپراطوری ارتدوکس ۱۱۷
- و) تشکیل اتحادیه‌های صلیبی ۱۱۸
- ز) همزیستی جدید مسلمان و مسیحی ۱۱۸
- ح) نقش آشکار خانقاه‌ها در اقتدارایی حاکمان مسلمان ۱۱۹
۴. امپراطوری عثمانی پیش از تأسیس تا پایان اورخان ۱۲۷
- مقدمه ۱۲۷

- ۱۲۷.....امیران پیش از تأسیس دولت.....
- ۱۲۷.....الف) سلیمان‌شاه.....
- ۱۲۸.....ب) ارطغرل بیگ.....
- ۱۲۸.....حوادث مهم دوره ارطغرل.....
- ۱۲۸.....الف) حمله به سرزمین‌های بیزانس.....
- ۱۲۹.....ب) فتح اسکی شهر.....
- ۱۲۹.....ج) تبعیت از ایلخانان.....
- ۱۳۰.....سلاطین دولت عثمانی.....
- ۱۳۰.....۱. عثمان (۶۷۸ - ۷۲۷ق).....
- ۱۳۷.....۲. اورخان غازی (۷۲۷ - ۷۶۲ق).....
- ۱۵۳.....۵. امپراطوری عثمانی در دوره مراد اول.....
- ۱۵۳.....۳. مراد اول (۷۹۲ - ۷۶۲ق).....
- ۱۵۴.....سیاست‌ها و اقدامات مراد اول.....
- ۱۵۴.....۱. ورود نظامیان به امور دیوانی.....
- ۱۵۵.....۲. لقب سلطان برای مراد.....
- ۱۵۵.....۳. سیاست فتح اروپا.....
- ۱۵۷.....۴. جنگ چرمن (صرب صندیغی).....
- ۱۵۸.....۵. پایتختی ادرنه.....
- ۱۵۹.....۶. تبعیت بلغارها از عثمانی.....
- ۱۶۰.....۷. جنگ چرمن دوم.....
- ۱۶۱.....۸. تسلط عثمانی بر سواحل دریای سیاه.....
- ۱۶۲.....۹. گسترش قلمرو در آناتولی.....
- ۱۶۲.....۱۰. اتحاد جدید صلیبی بالکان.....
- ۱۶۴.....۱۱. تشکیل ارتش ینی‌چری.....
- ۱۶۷.....۱۲. توسعه فرهنگی و تمدنی.....
- ۱۶۸.....۱۳. رویکرد نظامی مراد به شرق.....
- ۱۷۰.....۱۴. رقابت شدید اروپای غربی و شرقی.....

۶. امپراطوری عثمانی از بایزید تا دوره فترت ۱۷۵
۴. بایزید اول (۱۴۰۲ - ۱۳۸۹ م / ۸۰۵ - ۷۹۲ ق) ۱۷۵
- اقدامات و سیاست‌های بایزید اول ۱۷۷
۱. تنش‌زدایی در آناتولی ۱۷۷
- الف) عوامل تنش داخلی ۱۷۸
- یکم. جنگ قدرت بین یعقوب و بایزید ۱۷۹
- دوم. گسترش نظام برده‌داری و بی‌توجهی به اعیان ترک و ارتش قدیمی ۱۷۹
- سوم. جنگ‌های مراد و بایزید با قبایل آناتولی ۱۸۰
- چهارم. اتحاد ترکمن‌های امیرنشین آناتولی برضد بایزید ۱۸۰
- ب) سیاست بایزید در تنش‌زدایی ۱۸۱
۲. اتهام‌گرایی به مسیحیان ۱۸۲
۳. محاصره استانبول و فتح سالونیک ۱۸۳
۴. فتح بلغارستان ۱۸۴
۵. شکست اتحادیه صلیبی ۱۸۵
۶. جنگ پلوپونز ۱۸۷
۷. محاصره قسطنطنیه ۱۸۸
۸. جنگ با قرامان ۱۸۹
۹. جنگ آنقره ۱۹۰
- عوامل شکست بایزید ۱۹۴
۲. دوره فترت ۱۹۶
۷. امپراطوری عثمانی در دوره محمد اول (چلبی) ۲۰۵
- بازسازی امپراطوری عثمانی ۲۰۵
۵. سلطان محمد چلبی اول (۱۴۲۱ - ۱۴۱۳ م / ۸۲۴ - ۸۱۶ ق) ۲۱۰
- الف) مشکلات محمد چلبی ۲۱۱
- ب) اقدامات و سیاست‌های محمد چلبی ۲۱۲
- یکم. برکناری بدرالدین از قضاوت ۲۱۲
- دوم. بازگرداندن برخی مناطق به مسیحیان ۲۱۲
- سوم. پیمان صلح با رومیان و بیزانس ۲۱۳

- چهارم. بیرون راندن مشاوران مسیحی از دربار..... ۲۱۳
- پنجم. رسمیت زبان فارسی و ترکی ۲۱۴
- ششم. گرفتن منصب‌های مهم از ینی‌چریان ۲۱۵
- هفتم. مقابله با استقلال‌خواهی قبایل آناتولی ۲۱۵
- هشتم. جنگ با رومیان ۲۱۶
- نهم. سرکوبی اسفندیاریان ۲۱۶
- دهم. کوچاندن قبایل ۲۱۷
- یازدهم. شورش بدرالدین سماوی..... ۲۱۷
- ماهیت و چگونگی قیام بدرالدین..... ۲۱۷
- دوازدهم. سرکوب مصطفی (برادر قلابی)..... ۲۲۳
- سیزدهم. تکمیل تسلط عثمانی بر آناتولی..... ۲۲۴
- چهاردهم. توجه به امور فرهنگی ۲۲۴
- ۸ امپراطوری عثمانی در دوره مراد دوم..... ۲۳۱
۶. سلطان مراد دوم (۱۴۵۱ - ۱۴۲۱ م/ ۸۵۵ - ۸۲۴ ق)..... ۲۳۱
- اقدامات و سیاست‌های مراد دوم..... ۲۳۲
۱. مبارزه با شورش عمویش مصطفی ۲۳۲
۲. محاصره قسطنطنیه ۲۳۵
۳. شورش برادران ۲۳۶
۴. تسلط بر امیرنشین‌های آناتولی ۲۳۷
۵. دخالت بیزانس در امور عثمانی ۲۳۸
۶. رقابت سران دولتی در حکومت عثمانی ۲۳۸
۷. ایجاد توازن قدرت بین دو گروه..... ۲۳۹
۸. زمینه‌سازی برای تمرکزگرایی ۲۴۰
۹. تجهیز و ساماندهی ارتش ۲۴۰
۱۰. تبعیت مجدد حاکم افلاق از عثمانی..... ۲۴۱
۱۱. پیمان صلح جدید با بیزانس ۲۴۲
۱۲. پیمان صلح با صرب‌ها و مجارها ۲۴۲
۱۳. جنگ با ونیز ۲۴۳

۱۴. شورش آناتولی و اتحاد با مسیحیان ۲۴۴
۱۵. محاصره بلگراد ۲۴۵
۱۶. جنگ اول مجارستان ۲۴۵
۱۷. جنگ دوم مجارستان ۲۴۶
۱۸. جنگ موروا (جنگ سوم مجارها) ۲۴۶
۱۹. جنگ ایسلادی (جنگ چهارم) ۲۴۷
۲۰. درخواست صلح با مسیحیان ۲۴۸
۲۱. تنبیه قرامان ۲۴۹
۲۲. کناره‌گیری مراد و جانشینی محمد دوم ۲۵۰
۲۳. نقض پیمان صلح از سوی اروپاییان ۲۵۱
۲۴. جنگ وارنا ۲۵۳
۲۵. سلطنت دوباره مراد ۲۵۵
۲۶. تسلط بر موره ۲۵۵
۲۷. کوچاندن ترکان به بلغارستان ۲۵۶
۲۸. حمله به آلبانی ۲۵۶
۲۹. جنگ صلیبی کوزووا (قوصوه) ۲۵۷
۳۰. ارتباط با دولت بهمنیان هند ۲۵۹
۳۱. فرهنگ و تمدن در دوره مراد ۲۶۰
۳۲. درگذشت مراد ۲۶۱
۹. امپراطوری عثمانی در دوره محمد فاتح (تا فتح قسطنطنیه) ۲۶۷
۷. سلطان محمد فاتح (محمد دوم) (۱۴۸۱ - ۱۴۵۱ م، ۸۱۶ - ۸۵۵ ق) ۲۶۷
- اقدامات و سیاست‌های محمد فاتح ۲۶۹
۱. قانون برادرکشی و سالم‌سازی حکومت ۲۶۹
۲. تحکیم موقعیت ینی‌چری‌ها ۲۷۱
۳. شورش امیرنشین قرامان ۲۷۱
۴. زمینه‌سازی برای فتح قسطنطنیه ۲۷۲
- اقدامات محمد برای فتح قسطنطنیه ۲۷۴
- الف) تقویت استحکامات ۲۷۴
- ب) پیمان صلح با همسایگان ۲۷۷

- ج) تقویت روحیه دینی و نظامی مسلمانان..... ۲۷۹
۵. فتح قسطنطنیه..... ۲۸۰
- اهداف فتح قسطنطنیه..... ۲۸۶
۱. وحدت امپراطوری..... ۲۸۷
۲. کم‌رنگ شدن حرکت‌های صلیبی..... ۲۸۷
۳. ایجاد امپراطوری جهانی..... ۲۸۷
۴. افزایش توان نظامی و اقتصادی..... ۲۸۷
- پیامدهای فتح قسطنطنیه..... ۲۸۸
۱. تغییر جمعیت قسطنطنیه..... ۲۸۹
۲. اکتشافات جغرافیایی..... ۲۸۹
۳. برخورد با مخالفان فتح استانبول..... ۲۹۲
۴. قدرت سیاسی ینی‌چریان..... ۲۹۳
۵. قدرت اقتصادی ینی‌چریان..... ۲۹۴
۶. عدم تعصب دینی در فتوح..... ۲۹۴
۷. ارسال فتح‌نامه به جهان اسلام..... ۲۹۵
۸. امید ایجاد حکومت جهانی..... ۲۹۶
۹. تدوین قوانین اجتماعی و دینی..... ۲۹۶
۱۰. بازسازی استانبول..... ۲۹۷
۱۰. امپراطوری عثمانی در دوره محمد فاتح (پس از فتح قسطنطنیه)..... ۳۰۳
۱۱. روابط تجاری با ونیز..... ۳۰۳
۱۲. فتح صربستان..... ۳۰۴
۱۳. جنگ موره..... ۳۰۶
۱۴. جنگ با ونیز و آلبانی (اتحادیه صلیبی)..... ۳۰۸
۱۵. گسترش و تثبیت قلمرو در آناتولی..... ۳۱۰
۱۶. جنگ با قرامان و آق‌قویونلو..... ۳۱۲
۱۷. جنگ با بوسنی..... ۳۱۷
۱۸. جنگ در شمال شرقی اروپا..... ۳۱۸
۱۹. ورود به ایتالیا..... ۳۲۰
۲۰. تسلط بر شبه‌جزیره کریمه..... ۳۲۰

۲۱. حمله به جزیره رودوس ۳۲۱
۲۲. توسعه اقتصادی ۳۲۲
۲۳. اقدامات فرهنگی ۳۲۳
۲۴. اختلاف جانشینی ۳۲۶
۱۱. امپراطوری عثمانی در دوره بایزید دوم (تا ظهور صفویه) ۳۳۳
۸. بایزید دوم (۱۴۸۱ - ۱۵۱۲ م، ۸۸۶ - ۹۱۸ ق) ۳۳۳
- اقدامات و سیاست‌های بایزید دوم ۳۳۴
۱. نبرد جانشینی ۳۳۴
۲. بحران جم سلطان ۳۳۶
۳. تعدیل قدرت ینی‌چریان ۳۳۹
۴. بازگردادن اموال اشراف ۳۴۰
۵. توجه به عالمان و امور مذهبی ۳۴۱
۶. تسلط بر بُغدان ۳۴۱
۷. جنگ‌های عثمانی و ممالیک ۳۴۴
۸. محاصره بلگراد ۳۴۶
۹. تأسیس نیروی دریایی قوی ۳۴۷
۱۰. جنگ با ونیز (اتحادیه صلیبی جدید) ۳۴۸
۱۱. یاری مسلمانان اندلس ۳۵۱
۱۲. دیپلماسی اروپا با عثمانی ۳۵۲
۱۲. امپراطوری عثمانی در دوره بایزید دوم (پس از ظهور صفویه) ۳۵۷
۱۳. ظهور دولت شیعی صفویه در ۹۰۷ ق ۳۵۷
۱۴. قیام شاه قلی ۳۶۲
۱۵. سیاست تمرکزگرایی ۳۶۳
۱۶. وضعیت اقتصادی ۳۶۴
۱۷. وضعیت فرهنگی ۳۶۵
۱۸. زلزله شدید استانبول ۳۶۶
۱۹. مسئله جانشینی ۳۶۷
۱۳. امپراطوری عثمانی در دوره سلیم اول (تا جنگ با ممالیک) ۳۷۵
۹. سلطان سلیم (۹۱۸ - ۹۲۶ ق؛ ۱۵۱۲ - ۱۵۲۰) ۳۷۵

۳۷۷	اقدامات و سیاست‌های سلیم اول
۳۷۷	۱. اجرای قانون سالم‌سازی حکومت
۳۷۹	۲. تشکیل سازمان جاسوسی منظم
۳۸۰	۳. رویکرد به شرق در فتوح
۳۸۱	۴. تجدید پیمان با دولت‌های همسایه
۳۸۲	۵. برخورد با شیعیان آناتولی
۳۸۴	۶. جنگ چالدران
۳۸۹	۷. پیامدهای جنگ چالدران
۳۹۰	۸. شورش ینی‌چریان
۳۹۲	۹. تسلط بر شرق آناتولی
۳۹۴	۱۰. تقویت نیروی دریایی
۳۹۹	۱۴. امپراطوری عثمانی در دوره سلیم اول (پس از جنگ با ممالیک)
۳۹۹	۱۱. جنگ با ممالیک
۴۰۵	۱۲. خلافت عثمانیان
۴۰۸	۱۳. تقابل تشیع و تسنن
۴۰۹	۱۴. جایگاه ضعیف وزیران
۴۱۱	۱۵. جنبش جلالی
۴۱۴	۱۶. اصلاحات داخلی
۴۱۵	۱۷. جنگ با اروپا
۴۱۶	۱۸. دانش در دوره سلیم
۴۲۳	۱۵. امپراطوری عثمانی در دوره سلیمان قانونی
۴۲۳	۱۰. سلیمان قانونی (باشکوه) (۹۲۶ - ۹۷۴ ق؛ ۱۵۲۰ - ۱۵۶۶ م)
۴۲۶	اقدامات و سیاست‌های سلیمان
۴۲۶	۱. رونق بازرگانی با ایران
۴۲۷	۲. تحول در دیوان اداری
۴۲۹	۳. سرکوب شورش در شام
۴۳۰	۴. فتح بلغراد
۴۳۲	۵. تسلط بر جزیره رودس

- ۴۳۴..... ۶. حل بحران مصر.....
- ۴۳۵..... ۷. روابط فرانسه و عثمانی.....
- ۴۳۹..... ۸. جنگ ماهوکز (موهاچ) و تصرف بوداپست.....
- ۴۴۱..... ۹. فتح مرکز شاه‌نشینی مجارستان.....
- ۴۴۳..... ۱۰. جنگ سوم عثمانی و مجار (محاصره وین).....
- ۴۴۷..... ۱۱. فتح شهرهای بین‌النهرین.....
- ۴۵۱..... ۱۲. رقابت ناسالم درباریان.....
- ۴۵۴..... ۱۳. جنگ بُغدان.....
- ۴۵۵..... ۱۴. جنگ دریایی پره‌وزه.....
- ۴۵۷..... ۱۵. جنگ‌های مدیترانه غربی.....
- ۴۵۷..... ۱۶. روابط عثمانی و ایران.....
- ۴۶۲..... ۱۷. روابط با هندوستان.....
- ۴۶۴..... ۱۸. تأسیس آموزشگاه نظامی.....
- ۴۶۴..... ۱۹. صلح با هابسبورگ.....
- ۴۶۵..... ۲۰. تسلط بر دریاهاى شرقی.....
- ۴۶۶..... ۲۱. تقویت نیروی دریایی.....
- ۴۶۹..... ۲۲. اقدامات اداری و فرهنگی.....
- ۴۷۳..... ۲۳. وضعیت دانش در دوره سلیمان.....
- ۴۷۸..... ۲۴. جنگ سگتوار در مجارستان.....
- ۴۸۰..... ۲۵. مرگ سلطان.....
- ۴۸۱..... ۲۶. عوامل اقتدار و شکوه سلطنت سلیمان.....
- ۴۸۹..... ۱۶. امپراطوری عثمانی و تلاش‌های احیاگرانه.....
- ۴۹۰..... ۱. سلطان سلیم دوم (۹۷۴-۹۸۲ق/ ۱۵۶۶-۱۵۷۴م).....
- ۴۹۰..... الف) شخصیت سلیم دوم.....
- ۴۹۰..... ب) روابط خارجی.....
- ۴۹۱..... ج) بحران داخلی.....
- ۴۹۲..... ۲. سلطان مراد سوم (۹۸۲-۱۰۰۳ق/ ۱۵۷۴-۱۵۹۴م).....
- ۴۹۲..... الف) شخصیت سلطان مراد سوم.....

- ب) روابط خارجی..... ۴۹۳
- ج) امتیازهای کنسولی و بازرگانی خارجیان..... ۴۹۳
- د) کمک به دیگر مسلمانان..... ۴۹۵
- ه) روابط با صفویه..... ۴۹۵
- و) آگاهی از بحران‌های آینده..... ۴۹۶
- ز) نبرد در شرق اروپا..... ۴۹۷
- ح) استقراض از خارجیان..... ۴۹۸
- ط) کوچ یهود..... ۴۹۸
۳. سلطان محمد سوم (۱۰۰۳-۱۰۱۲/ق/۱۵۹۴-۱۶۰۳م)..... ۴۹۹
- الف) شخصیت..... ۴۹۹
- ب) حضور سلطان در نبردها..... ۴۹۹
- ج) نبرد با اتریش..... ۴۹۹
- د) دخالت یهود..... ۵۰۰
- ه) روابط با ایران..... ۵۰۰
- و) شورش آناتولی..... ۵۰۱
۴. سلطان احمد اول (۱۰۱۲-۱۰۲۷/ق/۱۶۰۳-۱۶۱۷م)..... ۵۰۳
- الف) شخصیت..... ۵۰۳
- ب) روابط با ایران..... ۵۰۳
- ج) شورش آناتولی..... ۵۰۳
- د) پیمان سیتواتوروک..... ۵۰۴
- ه) امتیازهای خارجیان..... ۵۰۴
- و) شورش آناتولی..... ۵۰۵
- ز) کمک به مسلمانان اسپانیا..... ۵۰۵
۵. سلطان مصطفی اول (۱۰۲۷/ق/۱۶۱۷م)..... ۵۰۶
- شخصیت و سلطنت..... ۵۰۶
۶. سلطان عثمان دوم (۱۰۲۶-۱۰۳۱/ق/۱۶۱۷-۱۶۲۱)..... ۵۰۷
- روابط با اروپا..... ۵۰۷
۷. سلطان مصطفی اول (۱۰۳۲/ق/۱۶۲۲م)..... ۵۰۹

- الف) شخصیت و اوضاع دربار ۵۰۹
- ب) شورش بر ضد ینی چریان ۵۰۹
۸. سلطان مراد چهارم (۱۰۳۲-۱۰۴۹ق/ ۱۶۲۲-۱۶۳۹) ۵۱۰
- الف) شخصیت ۵۱۰
- ب) شورش ینی چریان ۵۱۱
- ج) شورش در شام ۵۱۲
- د) بحران مذهبی ۵۱۲
- ه) آسیب شناسی امپراطوری ۵۱۲
- و) روابط با ایران ۵۱۴
۹. سلطان ابراهیم بن احمد (۱۰۴۹ - ۱۰۵۸ق/ ۱۶۳۹-۱۶۴۸م) ۵۱۵
- الف) شخصیت ۵۱۵
- ب) رقابت در دربار ۵۱۶
- ج) پیروزی های خارجی ۵۱۷
- د) روابط با روسیه ۵۱۸
- ه) توطئه و رقابت درون دربار ۵۱۸
۱۰. سلطان محمد چهارم (۱۰۵۸-۱۰۹۹ق/ ۱۶۴۸-۱۶۸۷م) ۵۱۹
- الف) سلطنت آقاها ۵۱۹
- ب) بحران داخلی ۵۲۰
- ج) شورش آناتولی ۵۲۰
- د) توطئه و شورش درباریان ۵۲۱
- ه) شکست اصلاحات ۵۲۲
- و) شورش ینی چریان ۵۲۳
- ز) اصلاحات کوپرولو ۵۲۳
- ح) توطئه مسیحیان داخلی ۵۲۵
- ط) اصلاحات کوپرولو دوم ۵۲۵
- ی) روابط خارجی ۵۲۶
- ک) روابط با روسیه ۵۲۸
- ل) شکست محاصره وین ۵۲۸

۵۲۹ (م) اتحادیه صلیبی
۵۳۰ (ن) سقوط بوداپست
۵۳۱ (ص) نبرد در کریمه
۵۳۲ (ع) اتحادیه صلیبی مجدد
۵۳۳ ۱۱. سلطان سلیمان دوم (۱۰۹۹-۱۱۰۲ق/۱۶۸۷-۱۶۹۰م)
۵۳۳ (الف) شخصیت
۵۳۳ (ب) ادامه شورش ینی چریان
۵۳۴ (ج) سقوط بلگراد
۵۳۴ (د) اصلاحات کوپرولو سوم
۵۳۵ (ه) تصرف دوباره بلگراد
۵۳۶ (و) شکست در مجارستان
۵۳۷ (ز) اتحاد شرق و غرب
۵۳۸ (ح) توطئه درباریان
۵۳۹ ۱۲. سلطان احمد دوم (۱۱۰۲-۱۱۰۶ق/۱۶۹۰-۱۶۹۴م)
۵۳۹ (الف) رابطه با مسیحیان
۵۳۹ (ب) مقاومت در برابر اروپا
۵۴۵ ۱۷. امپراطوری عثمانی و تلاش‌های احیاگرانه و استقلال خواهانه
۵۴۶ ۱. سلطان مصطفای دوم (۱۱۰۶-۱۱۱۴ق/۱۶۹۴-۱۷۰۳م)
۵۴۶ (الف) روابط با روسیه
۵۴۷ (ب) شکست نظامی از اتریش
۵۴۷ (ج) پیمان صلح کارلوویتز
۵۴۸ (د) اصلاحات کوپرولو چهارم
۵۴۹ (ه) شورش ینی چریان
۵۴۹ ۲. سلطان احمد سوم (۱۱۱۵-۱۱۴۳/۱۷۰۳-۱۷۳۰)
۵۴۹ (الف) تمرکزگرایی سلطان و اصلاحات
۵۵۰ (ب) پیمان صلح با روسیه
۵۵۱ (ج) پیمان صلح پاساروویتز
۵۵۲ (د) شناخت اروپا

- ۵۵۳..... (ه) تلاش‌های اصلاحی و علمی
- ۵۵۴..... (و) دادن امتیاز به روسیه
- ۵۵۴..... (ز) شورش پاترونا‌ی بینی‌چری
- ۵۵۵..... ۳. سلطان محمود اول (۱۱۴۳-۱۱۶۸ ق ۱۷۳۰-۱۷۵۸ م)
- ۵۵۵..... (الف) سرکوب شورش پاترونا
- ۵۵۵..... (ب) اصلاحات الکساندر دی بونوال
- ۵۵۶..... (ج) روابط با ایران
- ۵۵۶..... (د) پیروزی در برابر روسیه و اتریش
- ۵۵۸..... (ه) شورش و بحران داخلی
- ۵۵۸..... ۴. سلطان عثمان سوم (۱۱۶۸-۱۱۷۱ ق ۱۷۵۸-۱۷۶۱ م)
- ۵۵۸..... توقف اصلاحات و گرایش دینی
- ۵۵۹..... ۵. سلطان مصطفای سوم (۱۱۷۱-۱۱۸۷ ق ۱۷۵۷-۱۷۷۳ م)
- ۵۵۹..... (الف) اصلاحات راغب و بارون
- ۵۵۹..... (ب) تحریک یونان از سوی روسیه
- ۵۶۱..... (ج) شورش مصر و تحریک روسیه
- ۵۶۱..... (د) زلزله استانبول
- ۵۶۲..... ۶. سلطان عبدالحمید اول (۱۱۸۷-۱۲۰۳ ق ۱۷۷۳-۱۷۸۸ م)
- ۵۶۲..... (الف) شورش والیان عثمانی
- ۵۶۳..... (ب) پیمان کوچک قینارجه
- ۵۶۴..... (ج) مهاجرت مسلمانان به استانبول
- ۵۶۴..... (د) شکست اصلاحات
- ۵۶۵..... (ه) جنگ با روسیه و رقابت اروپاییان
- ۵۶۶..... ۷. سلطان سلیم سوم (۱۲۰۳-۱۲۲۲ ق ۱۷۸۸-۱۸۰۸ م)
- ۵۶۶..... (الف) فرمان جهاد با روسیه و اتریش
- ۵۶۷..... (ب) پیمان صلح سیستووا
- ۵۶۸..... (ج) پیمان صلح جاسی با روسیه
- ۵۶۹..... (د) اصلاحات سلیم سوم
- ۵۷۰..... (ه) شورش بینی‌چریان و شکست اصلاحات

۶. عثمانی و روابط با اروپاییان ۵۷۱
۸. سلطان مصطفای چهارم (۱۲۲۲-۱۲۲۳ق/۱۸۰۷-۱۸۰۸م) ۵۷۲
- الف) لغو اصلاحات ۵۷۲
- ب) پیمان تیلست در برابر عثمانی ۵۷۳
۹. سلطان محمود دوم (۱۲۲۳-۱۲۵۵ق/۱۸۰۸-۱۸۳۹م) ۵۷۴
- الف) سلطنت محمود و سند اتفاق ۵۷۴
- ب) شکست اصلاحات ۵۷۴
- ج) پیمان بوخارست ۵۷۵
- د) رابطه با ایران ۵۷۶
- ه) استقلال طلبی یونانی ها ۵۷۶
- و) بحران شرق ۵۷۸
- ز) استقلال خواهی والیان ۵۷۹
- ح) حرکت وهابیت ۵۸۰
- ط) واقعه خیریه (نابودی بینی چریان) ۵۸۰
- ی) اصلاحات محمود ۵۸۱
- ک) شورش محمدعلی پاشا ۵۸۴
- ل) پیمان هونکیار اسکلیسی ۵۸۵
۱۸. امپراطوری عثمانی و دوره تنظیمات و تجزیه طلبی ۵۹۱
۱. سلطان عبدالمجید اول (۱۲۵۵-۱۲۷۷ق/۱۸۳۹-۱۸۶۰م) ۵۹۲
- الف) پیمان تنگه ها ۵۹۲
- ب) دوره تنظیمات ۵۹۳
- ج) رهبران اصلاحات ۵۹۴
- د) روابط با روسیه ۵۹۹
- ه) فرمان گلخانه و همایون ۶۰۰
۲. سلطان عبدالعزیز (۱۲۷۷-۱۲۹۳ق/۱۸۶۱-۱۸۷۶م) ۶۰۱
- الف) دخالت اروپاییان و شورش کرت ۶۰۱
- ب) استقلال صربستان ۶۰۱
- ج) اصلاحات ۶۰۳

- ۶۰۴..... (د) کانال سوئز
- ۶۰۴..... (ه) سفر سلطان به اروپا
- ۶۰۴..... (و) بحران جدی مالی و وام‌های زیان‌بار
- ۶۰۵..... (ز) پان ترکیسم
- ۶۰۶..... (ح) ترکان جوان
- ۶۰۸..... ۳. سلطان مراد پنجم (۱۲۹۳ق/۱۸۷۶م)
- ۶۰۹..... ۴. سلطان عبدالحمید دوم (۱۲۹۳-۱۳۲۷ق/۱۸۷۶-۱۹۰۹م)
- ۶۰۹..... الف) شخصیت
- ۶۰۹..... ب) چالش اصلاحات
- ۶۱۰..... ج) سیاست تمرکزگرایی
- ۶۱۱..... د) مشروطه اول
- ۶۱۲..... ه) جنگ با روسیه
- ۶۱۲..... و) پیمان سن استفانو
- ۶۱۴..... ز) بحران مهاجران
- ۶۱۴..... ح) پیمان برلین
- ۶۱۵..... ط) اندیشه وحدت و خلافت اسلامی
- ۶۱۷..... ی) ارزیابی اندیشه عبدالحمید
- ۶۱۸..... ک) اصلاحات عبدالحمید
- ۶۱۹..... ل) سلطه انگلیس بر مصر
- ۶۱۹..... م) اقلیت‌های دینی
- ۶۲۰..... ن) بحران شمال افریقا
- ۶۲۱..... ص) یونانیان قلمرو عثمانی
- ۶۲۲..... ع) یهود و فلسطین
- ۶۲۳..... ف) مکتب توران‌گرایی
- ۶۲۵..... س) مشروطه دوم
- ۶۲۵..... ق) شورش طلاب و مخالفان مشروطه
- ۶۲۶..... ۵. سلطان محمد رشاد پنجم (۱۳۲۴-۱۳۳۴ق//۱۹۰۹-۱۹۱۸م)
- ۶۲۶..... الف) اقتدار حزب اتحاد و ترقی

- ۶۲۷..... (ب) دموکراسی و قانون اساسی
- ۶۲۷..... (ج) بحران داخلی
- ۶۲۹..... (د) استعمارگری ایتالیا
- ۶۳۰..... (ه) تقابل جریان‌های عرب‌گرا و ملی‌گرا
- ۶۳۱..... (و) عثمانی در جنگ جهانی اول
- ۶۳۶..... ۶. سلطان محمد ششم و حیدالدین (۱۳۳۴-۱۳۴۰ق/۱۹۱۸-۱۹۲۳م).
- ۶۳۶..... (الف) سرانجام جنگ اول
- ۶۳۷..... (ب) پیمان سور
- ۶۳۷..... (ج) جنگ یونان
- ۶۳۸..... (د) تشکیل گروه‌های مبارز ملی
- ۶۳۹..... (ه) پیمان لوزان
- ۶۴۰..... (و) زمینه‌سازی برای جمهوری
- ۶۴۰..... ۷. سلطان عبدالمجید دوم (۱۳۴۰-۱۳۴۱ق/۱۹۲۳-۱۹۲۴م).
- ۶۴۰..... (الف) آخرین سلطان و خلیفه
- ۶۴۷..... ۱۹. عوامل انحطاط و سقوط امپراطوری عثمانی و تأسیس ترکیه نوین
- ۶۴۸..... ۱. عوامل انحطاط، تجزیه و سقوط امپراطوری عثمانی
- ۶۴۸..... (الف) عوامل درونی
- ۶۴۸..... یکم) دوری از اهداف دینی
- ۶۴۹..... دوم) دوری از روحیه جهادی
- ۶۵۰..... سوم) نبود اخلاق واقعی؛ نه شعاری
- ۶۵۰..... چهارم) نبود هدف مشترک
- ۶۵۱..... پنجم) نبود شیوه عادلانه در انتخاب مسئولان
- ۶۵۱..... ششم) اصلاحات با اندیشه و مدیریت بیگانگان
- ۶۵۲..... هفتم) تمرکزگرایی حکومت
- ۶۵۲..... هشتم) وجود دو صنف دینی و نظامی تحول‌گریز
- ۶۵۳..... نهم) بی‌توجهی به آسیب‌شناسی نخبگان
- ۶۵۴..... دهم) دوری از ماهیت اصلاح‌طلبی
- ۶۵۴..... یازدهم) دوری از تحولات علمی

- ۶۵۵..... دوازدهم) استقلال طلبی و شورش های محلی
- ۶۵۵..... سیزدهم) امتیازدهی به بیگانگان.....
- ۶۵۶..... چهاردهم) تسلط و دخالت ینی چریان در همه امور.....
- ۶۵۶..... پانزدهم) گسترش زیاد سرزمین.....
- ۶۵۷..... شانزدهم) دخالت زنان درباری در امور حکومت.....
- ۶۵۷..... هفدهم) ورود زنان غیرمسلمان به دربار.....
- ۶۵۸..... هجدهم) کوچ مسلمانان به استانبول.....
- ۶۵۹..... نوزدهم) رفاه طلبی و تشریفات پرهزینه.....
- ۶۵۹..... بیستم) تحجرگرایی.....
- ۶۶۰..... بیست و یکم) فساد اداری.....
- ۶۶۰..... بیست و دوم) ساختار اقتصادی ناکارآمد.....
- ۶۶۱..... بیست و سوم) یهود و انحطاط عثمانی.....
- ۶۶۳..... بیست و چهارم) رقابت ناسالم مدیران.....
- ۶۶۳..... بیست و پنجم) جنگ های فرسایشی.....
- ۶۶۴..... بیست و ششم) همراهی داخلی با بیگانگان.....
- ۶۶۵..... ب) عوامل بیرونی.....
- ۶۶۵..... یکم) مسئله شرقی.....
- ۶۶۶..... دوم) اتحادیه های صلیبی.....
- ۶۶۷..... سوم) دخالت بیگانگان در حکومت.....
- ۶۶۷..... چهارم) تأسیس دولت صفویه.....
- ۶۶۸..... پنجم) تأسیس دولت روسیه تزاری.....
- ۶۶۸..... ششم) اقتدار یابی اروپاییان.....
- ۶۶۹..... ۲. تأسیس جمهوری ترکیه (آنتولی).....
- ۶۶۹..... الف) شخصیت آتاتورک.....
- ۶۷۰..... ب) تأسیس جمهوری.....
- ۶۷۱..... ج) اقدامات آتاتورک.....
- ۶۷۲..... یکم) اقدامات فرهنگی آتاتورک.....
- ۶۷۴..... دوم) اقدامات ملی گرایانه آتاتورک.....

- ۶۷۴..... (سوم) سیاست داخلی آتاتورک
- ۶۷۵..... (چهارم) سیاست خارجی آتاتورک
- ۶۷۶..... (د) چالش‌های جمهوری آتاتورک
- ۶۷۷..... (یکم) بحران دین‌زدایی
- ۶۷۸..... (دوم) بحران هویت‌گریزی
- ۶۷۹..... (سوم) بحران جمهوری خواهی
- ۶۸۰..... (چهارم) بحران آزادی و عدالت
- ۶۸۱..... (ه) جمهوری ترکیه پس از آتاتورک
- ۶۸۱..... (یکم) سیاست خارجی ترکیه
- ۶۸۲..... (دوم) دموکراسی و احزاب
- ۶۸۴..... (سوم) گرایش‌های دینی
- ۶۸۵..... (چهارم) آزادی سیاسی
- ۶۸۷..... (پنجم) قانون اساسی
- ۶۸۸..... (ششم) بحران قبرس
- ۶۸۹..... (هفتم) بحران کردها
- ۶۹۰..... (هشتم) مسئله آب و همسایگان
- ۶۹۱..... (نهم) علویان ترکیه
- ۶۹۲..... (دهم) پیوستن به اتحادیه اروپا
- ۶۹۹..... پیوست‌ها
- ۶۹۹..... جدول آماری امپراطوران و رئیس‌جمهورهای عثمانی و نقشه‌های قلمرو امپراطوری
- ۶۹۹..... ۱. جدول امپراطوران و خلیفه‌های عثمانی
- ۷۰۶..... ۲. رئیس‌جمهورهای ترکیه جدید
- ۷۰۷..... سلسله حاکمان و امپراطوران عثمانی
- ۷۰۹..... نقشه‌ها
- ۷۴۱..... فهرست منابع